

Diarienummer: LED 2021/544
Handling: 4

Socialdepartementet
s.remissvar@regeringskansliet.se
erika.borgny@regeringskansliet.se

Yttrande över Utkast till lagrådsremiss Vissa kirurgiska ingrepp i könsorganen och ändring av det kön som framgår av folkbokföringen (S2021/07285)

Diskrimineringsombudsmannen (DO) har anmodats att yttra sig över förslagen i ovanstående promemoria. DO:s yttrande är avgränsat till frågor som berör DO:s uppdrag och verksamhetsområde.

En ny lag om vissa kirurgiska ingrepp i könsorganen

Lagens tillämpningsområde

I utkastet till lagrådsremiss föreslås att en ny lag – lagen om vissa kirurgiska ingrepp i könsorganen – ska innehålla bestämmelser om sådana kirurgiska ingrepp i en persons könsorgan som syftar till att göra så att personens kropp ska stämma överens med könsidentiteten, och som utförs i hälso- och sjukvården. Lagen ska inte tillämpas på kirurgiska ingrepp som görs på personer med medfödd avvikelse i könsutvecklingen. I lagrådsremissutkastet görs bedömningen att genomförandet av kirurgiska ingrepp i könsorganen bör ske enligt de allmänna bestämmelserna för hälso- och sjukvården.

DO har inga invändningar mot den föreslagna lagstiftningen, lagens avgränsning i tillämpningen och den bedömning som görs när det gäller personer med medfödd avvikelse i könsutvecklingen. Inför den fortsatta beredningen erinrar DO dock om förslaget från Utredningen om stärkt ställning och bättre levnadsvillkor för transpersoner om att en utredning bör tillsättas med uppgift att förutsättningslöst utreda frågan om lagstiftning eller andra åtgärder gällande kirurgiska och andra ingrepp på personer som föds med intersexvariationer.¹

---

¹ Transpersoner i Sverige. Förslag för stärkt ställning och bättre levnadsvillkor (SOU 2017:92), s. 830.

En ny lag om ändring av det kön som framgår av folkbokföringen

Förutsättningar för en förnyad ändring

I utkastet till lagrådsremiss föreslås att den som har fyllt 12 år och som tidigare har beviljats ändring av det kön som framgår av folkbokföringen efter skriftlig ansökan hos Socialstyrelsen ska beviljas ändring på nytt om sökanden upplever att det kön som framgår av folkbokföringen inte stämmer överens med könsidentiteten och det kan antas att sökanden kommer att leva i denna könsidentitet även i framtiden.

Förslaget motiveras bland annat med att systemet annars lätt kan missbrukas i kriminella syften, men också att ett byte av personnummer med dagens system innebär stora administrativa arbetsinsatser för såväl den enskilda individen som för Skatteverket och andra samhällsaktörer som är beroende av ändringsaviseringar från folkbokföringen. Det är därför viktigt att avgränsa möjligheten att ändra det kön som framgår av folkbokföringen till avsedd målgrupp. Mot bakgrund av nämnda omständigheter föreslås det i utkastet att en ändring på nytt ska föregås av en prövning av könsidentiteten.

Vidare anges det i utkastet att krav på en prövning av könsidentiteten för att ändra det kön som framgår av folkbokföringen på nytt även kan tillgodose behovet av att fånga upp individer som kan behöva stöd i frågor och tankar kring sin könsidentitet samt att det kan vara fråga om en annan problematik hos den sökande än den som handlar om könsidentiteten.

DO har ingen invändning mot förslaget men vill framhålla att bemötandet av barn som vill göra en förnyad ansökan om ändring av det kön som framgår av folkbokföringen, bör vila på disciplinöverskridande kunskap om ungas livsvillkor. Bemötandet av barn kan i det enskilda fallet behöva omfatta perspektiv på både barns rättigheter och exempelvis psykisk ohälsa i förhållande till frågor om könsidentitet (i syfte att förebygga risken för diskriminering).

Innebörden av en ändring och behovet av följdändringar

Rättsverkan av en ändring av det kön som framgår av folkbokföringen

DO noterar att det i utkastet till lagrådsremiss anförs att en ändring av det kön som framgår av folkbokföringen i samtliga fall bör få en presumtionsverkan för en persons könstillhörighet när domstolar och myndigheter tillämpar annan lagstiftning. Bakgrunden till

ställningstagandet är enligt lagrådsremissen att i den lag om ändring av det kön som framgår av folkbokföringen som föreslås, frångås systemet med ett fastställelseförfarande vid en första ändring. Utan det fastställelseförfarande som gäller enligt den nuvarande könstillhörighetslagen blir en ändring av det kön som framgår av folkbokföringen inte bindande för domstolar och andra myndigheter som har att pröva frågor där någons kön har rättslig betydelse.

DO har visserligen förståelse för bedömningen i promemorian att en ändring av det kön som framgår av folkbokföringen enligt den föreslagna lagen får en presumtionsverkan och alltså inte blir bindande för domstolar och andra myndigheter vid tillämpningen av annan lagstiftning där frågan om kön har betydelse. DO vill dock peka på risken för diskriminerande effekter för personer som ändrat det kön som framgår i folkbokföringen i de fall domstolar eller myndigheter med hänvisning till en bedömning av sådana personers kroppar och könsuttryck väljer att frångå presumtionen av den könstillhörighet som följer av folkbokföringen. För att motverka den nämnda risken för diskriminering av vissa transpersoner som har samband med deras könsuttryck bör enligt DO presumtionsverkan av det kön som framgår av folkbokföringen vid domstolars och myndigheters tillämpning av annan lagstiftning vara mycket stark och endast kunna brytas i uppenbara fall.

Frågan om tillträde till könsuppdelade utrymmen för personer som ändrat juridiskt kön i folkbokföringen

I lagrådsremissutkastet förs ett resonemang om prövningen enligt diskrimineringslagen när det gäller frågan om tillträde till könsuppdelade utrymmen. DO instämmer i bedömningen att bestämmelserna om direkt eller indirekt diskriminering i diskrimineringslagen kan aktualiseras om det skulle uppstå frågor om vilket omklädningsrum som ska användas i skolor, på arbetsplatser, i badhus eller motionsanläggningar och en individ upplever att den missgynnats genom att vägras tillträde till ett omklädningsrum eller en könsspecifik toalett med hänvisning till den av omgivningen uppfattade könstillhörigheten. Den diskrimineringsrättsliga bedömningen måste dock göras i varje enskilt fall.

Ändringar i andra författningar

Diskrimineringslagen

I lagrådsremissutkastet föreslås att den kompletterande definitionen av kön i diskrimineringslagen ska ändras som en följd av de nya föreslagna lagarna om vissa kirurgiska ingrepp i könsorganen respektive ändring av det kön

som framgår av folkbokföringen. Enligt förslaget ska diskrimineringsgrunden kön även omfatta den som avser att ändra eller har ändrat

- det kön som framgår av folkbokföringen, eller

- kroppen genom sådana kirurgiska ingrepp som omfattas av lagen om vissa kirurgiska ingrepp i könsorganen.

I lagrådsremissutkastet framhålls att ingen ändring i sak är avsedd med förslaget. DO noterar att förslaget är i linje med de synpunkter som DO lämnat på ett tidigare förslag som var formulerat på annat sätt och välkomnar att även den som avser att ändra eller har ändrat det kön som framgår av folkbokföringen ska omfattas av grunden kön.

Fängelselagen och häkteslagen

DO har ingen invändning i sak mot det föreslagna undantaget att placering av en intagen tillsammans med intagna med motsatt kön får göras om det finns särskilda skäl för det och när det i övrigt är lämpligt. DO vill dock väcka frågan om det för att minska risken för diskriminerande effekter vid tillämpningen av detta undantag i fall där det är fråga om placering av en person som ändrat sitt juridiska kön i folkbokföringen, kan vara lämpligt att Kriminalvården utarbetar riktlinjer för tillämpningen av undantaget.

Beslut i detta ärende har fattats av Lars Arrhenius efter föredragning av utredaren Ammar Makboul. I den slutliga handläggningen har också experten Tariq Qureshi och stabschefen Lovisa Strömberg deltagit.

Lars Arrhenius
Diskrimineringsombudsman